

به نام خدا

ارجاع امر به کارشناس در نظام حقوقی ایران

مؤلف :

عبدالمطلب نگهداری

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۴)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

Chaponashr.ir

سرشناسه : نگهداری ، عبدالمطلب ، ۱۳۵۹
عنوان و نام پدیدآور : ارجاع امر به کارشناس در نظام حقوقی ایران / مولف: عبدالمطلب نگهداری
مشخصات نشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۴.
مشخصات ظاهری : ۱۰۳ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۱۱۷-۶۷۹-۳
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
یادداشت : کتابنامه.
موضوع : ارجاع امر به کارشناس - نظام حقوقی ایران
رده بندی کنگره : TP ۹۸۳
رده بندی دیویی : ۶۶۸/۵۵
شماره کتابشناسی ملی : ۹۹۷۶۵۸۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

نام کتاب : ارجاع امر به کارشناس در نظام حقوقی ایران
مولف : عبدالمطلب نگهداری
ناشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد : پروانه مهاجر
تیراژ : ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ : اول - ۱۴۰۴
چاپ : زبرجد
قیمت : ۱۳۵۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان :
<https://:chaponashr.ir/ketabresan>
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۱۱۷-۶۷۹-۳
تلفن مرکز پخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

تقدیم به:

شهدای هشت سال دفاع مقدس جمهوری اسلامی ایران

شهدای مدافع حرم

شهدای مدافع امنیت

شهدای خدمت

شهدای سلامت

فهرست

پیشگفتار.....	۱۳
مقدمه	۱۵
فصل اول: شناخت کارشناسی به عنوان ادله اثبات دعاوی مدنی	۱۷
مبانی نظری و تعاریف	۱۷
مفهوم شناسی	۱۷
مفهوم لغوی	۱۷
مفهوم اصطلاحی	۱۸
خبره (اهل خبره)	۱۸
کارشناس	۱۸
کارشناسی	۱۹
انواع کارشناس	۱۹
کارشناس رسمی	۱۹
کارشناس غیررسمی	۲۰
انواع کارشناسی	۲۰
کارشناسی طاری	۲۱
مفهوم کارشناسی طاری ^{۱۶}	۲۱
قرار ارجاع به کارشناس	۲۱
کارشناسی اصلی	۲۲
تعریف کارشناسی اصلی	۲۲
موارد کارشناسی اصلی	۲۳

۲۳	تأمین دلیل
۲۳	دادرسی فوری
۲۳	سابقه و قلمرو کارشناسی
۲۳	سابقه کارشناسی
۲۴	قلمرو کارشناسی
۲۴	رجوع به کارشناس در امور حقوقی
۲۵	رجوع به کارشناس در امور کیفری
۲۵	ماهیت کارشناسی
۲۵	یکی از دلایل اثبات دعوی (با ماهیتی مستقل)
۲۵	تعریف دلیل و بررسی آن
۲۶	تفاوت ادله
۲۶	تفاوت ادله‌ی اثبات دعوی و جرم با ادله‌ی اثبات حکم
۲۶	تفاوت دلیل در امور کیفری با دلیل در امور حقوقی
۲۷	اقسام دلیل
۲۷	تقسیم دلیل به اعتبار منشأ
۲۷	دلیل مستقیم و غیرمستقیم
۲۸	دلیل از پیش فراهم شده و دلیل اتفافی
۲۸	دیدگاه‌های مبتنی بر نظریه‌ی دلیل بودن کارشناسی
۲۹	آثار دلیل بودن کارشناسی
۲۹	ماهیت کارشناسی (وسیله و طریق اثبات دعوی)
۳۰	ماهیت کارشناسی (صرفاً یک اظهارنظر و مشاوره‌ی تخصصی)
۳۰	نظر منتخب (ماهیت کارشناسی)

مواردی که در اهل خبره شرایط شهادت معتبر است:.....	۳۰
عدم ثبوت حکم شرعی از ظن به قول خبره‌ی عادل	۳۲
موارد مورد اختلاف.....	۳۲
موارد عدم اعتبار قول اهل خبره	۳۳
تعارض اظهار نظر کارشناس با سایر ادله.....	۳۸
تعارض اظهار نظر کارشناس با دلایل و امارات	۳۸
تعارض اظهار نظر کارشناس با بینه (شهادت).....	۳۸
تعارض اظهار نظر کارشناس با اقرار	۳۹
تعارض اظهار نظر کارشناس با قسم و قسامه	۳۹
تعارض اظهار نظر کارشناس با سند رسمی	۴۰
تعارض اظهار نظر کارشناس با اماره	۴۰
تعارض اظهار نظر کارشناس با عرف.....	۴۰
تعارض اظهار نظر کارشناس با قاعده و اصل عملیه.....	۴۱
تعارض اظهار نظر کارشناس با قاعده.....	۴۱
تعارض اظهار نظر کارشناس با اصل عملیه	۴۱
تعارض اظهار نظر کارشناس با علم قاضی	۴۲
فصل دوم: رویکرد قضایی کارشناسی به عنوان ادله اثبات دعاوی مدنی	۴۳
اظهار نظر کارشناس و اعتبار آن.....	۴۳
اعلام نظر کارشناس	۴۴
اعلام نظر کارشناس در مهلت مقرر	۴۴
مهلت اضافی برای اظهار نظر کارشناس	۴۵
اعلام نظر خارج از مهلت کارشناس و اعتبار آن.....	۴۵

۴۵	اعلام نظر خارج از مهلت
۴۶	اعتبار اظهار نظر خارج از مهلت
۴۶	ابلاغ نظریه‌ی کارشناس به اصحاب دعوی
۴۸	اعتبار نظر کارشناس
۴۸	شرایط اعتبار نظر کارشناس
۴۸	شرایط شکلی نظریه‌ی کارشناس
۴۹	شرایط ماهوی نظریه‌ی کارشناس
۵۱	حدود اعتبار نظر کارشناس
۵۱	حدود اعتبار نظر کارشناس نسبت به اشخاص
۵۱	حدود اعتبار نظر کارشناس نسبت به موضوع
۵۲	حدود اعتبار نظر کارشناس در زمان
۵۳	میزان اعتبار نظر کارشناس در دادگاه
۵۳	موارد عدم اعتبار نظر کارشناس
۵۴	عدم اجتماع کارشناسان در رسیدگی و اظهار نظر
۵۴	عدم حضور یکی از کارشناسان
۵۵	اختلاف نظر و اشتباه کارشناسان در حقوق و فقه
۵۵	اختلاف نظر کارشناسان
۵۵	اختلاف نظر کارشناسان در حقوق
۵۷	اختلاف نظر کارشناسان در فقه
۵۸	اختلاف اهل خبره (مقومین) در تقویم
۵۹	اختلاف نظر پزشکان در تشخیص مرگ
۵۹	اختلاف در شناخت اعلم و مجتهد (تعارض در شهادت شهود)

- ۶۰ اشتباه اهل خبره
- ۶۱ اعتراض به نظریه‌ی کارشناس
- ۶۲ اعتراض به نظریه‌ی کارشناس در تأمین دلیل
- ۶۲ اعتراض به نظریه‌ی کارشناس در کارشناسی طاری
- ۶۲ نحوه‌ی اعتراض به نظریه‌ی کارشناس
- ۶۳ اقدام دادگاه پس از اعتراض به نظریه‌ی کارشناس
- ۶۳ عدم پذیرش اعتراض معترض
- ۶۵ فصل سوم: تکلیف دادگاه در مقابل نظر کارشناس**
- ۶۵ تکلیف دادگاه در صورت عدم وصول نظریه‌ی کارشناس
- ۶۵ تکلیف دادگاه در صورت اظهار عقیده‌ی کارشناس مبنی بر مشکل بودن اظهار نظر
- ۶۶ تکلیف دادگاه پس از وصول نظر کارشناس
- ۶۶ عدم متابعت از نظر کارشناس (موارد عدم متابعت)
- ۶۶ عدم رعایت شرایط شکلی
- ۶۶ عدم رعایت شرایط ماهوی
- ۶۶ ناقص بودن نظر کارشناس
- ۶۸ غیرمنجز بودن نظر کارشناس
- ۶۸ عدم تطبیق نظریه‌ی کارشناس با اوضاع و احوال محقق و معلوم
- ۶۹ متابعت از نظر کارشناس (شرط متابعت)
- ۶۹ شرط متابعت از نظر کارشناس
- ۶۹ علم به نظر کارشناس
- ۷۰ حجیت علم قاضی
- ۷۰ حجیت علم عادی و دلایل آن

۷۱	عدم حجیت علم عادی و دلایل آن
۷۲	جایگاه علم قاضی نسبت به سایر ادله
۷۲	طرق حصول علم به نظریه‌ی کارشناسی
۷۳	محدودیت‌های علم قاضی
۷۳	تعارض علم قاضی با نظریه‌ی کارشناسی
۷۴	ظن به نظر کارشناس
۷۴	حجیت ظن
۷۵	ملاک عمل به ظن (حاصل از قول اهل خبره)
۷۵	«لوث» اثر ظن به نظر کارشناس
۷۵	مبنای عمل به ظن (اصل صحت در عمل و اظهار نظر کارشناس)
۷۶	رویه قضایی بحث
۷۶	ارزش قضایی نظریه کارشناس
۷۶	چکیده رای
۷۶	رای بدوی
۷۸	رای دادگاه تجدید نظر
۷۸	حدود التزام دادگاه به نظریه کارشناسی
۸۰	اظهارنظر داور بر خلاف نظریه کارشناسی
۸۱	نمونه نشست های قضایی
۸۲	ضمانت عدم تهیه وسیله اجرای قرار کارشناسی پرسش:
	نمونه قرار ارجاع به کارشناس در رابطه با تسویه تسهیلات سابق با اعطای تسهیلات
۸۳	جدید

نمونه رای موارد ارجاع چک به کارشناس نمونه رای موارد ارجاع چک به کارشناس :	
۸۵.....	
دادخواست تامین دلیل با جلب نظر کارشناس.....	۸۶
شرح دادخواست تامین دلیل با جلب نظر کارشناس.....	۸۷
قرار نظر کارشناس تامین دلیل.....	۸۸
نمونه رای (مدت اعتبار نظریه کارشناس در تعیین حق کسب و پیشه).....	۸۹
فصل چهارم: نتیجه گیری و پیشنهادات.....	۹۳
نتیجه گیری.....	۹۳
پیشنهادات.....	۹۸
پیشنهادات کاربردی.....	۹۸
پیشنهادات کتابی.....	۹۹
منابع و مواخذ:.....	۱۰۱

پیشگفتار

استفاده از کارشناسی در قضاوت به معنای آن است که تصمیمات قضایی باید پایه‌ی علمی و فنی داشته باشد. چون که قضات حقوق خوانده هستند و از تحلیل موضوعات فنی و تخصصی عاجز می‌باشند موضوع را به کارشناس یا اهل فن و خیره آن موضوع ارجاع می‌دهند که پس از اظهار نظر توسط کارشناس تصمیمات قضایی علمی و فنی تر به منصفه ظهور گذاشته می‌شود. نظریه‌ی کارشناس آنگاه که مبنای صدور حکم قرار می‌گیرد، از ارکان اصلی دادرسی به شمار می‌رود به همین دلیل باید کارشناس، واجد شرایط خاص ی بوده و در جهت انجام کارشناسی، مقررات و تشریفات خاصی (شرایط ماهوی و شکلی) از سوی دادگاه و کارشناس رعایت شود تا نظریه‌ی کارشناسی معتبر باشد بر همین اساس این کتاب که تحت عنوان ”میزان تأثیرپذیری آرا دادگاه ها از ارجاع امر به کارشناس با رویکرد رویه قضایی می‌باشد هدف خود را تبیین تاثیر نظریات کارشناسی و استناد به آنها بر آرای دادگاه ها از منظر رویه قضایی قرار داد تا با محور قراردادن این هدف و مطالعه نظام حقوقی ایران و رویه قضایی به سایر اهداف متصوره کتاب نائل آید. این کتاب به روش توصیفی- تحلیلی تألیف یافته و روش جمع آوری اطلاعات نیز روش کتابخانه ای بوده است. نتایج و دستاوردهای مختلفی در نهایت از این کتاب حاصل آمد که وجود تعارض درباره‌ی الزامی یا اختیاری بودن ارجاع به کارشناس میان قوانین و آرای وحدت رویه ، عدم رعایت شرایط شکلی و ماهوی در جهت انجام و اظهار نظر کارشناسی می‌توان در اعتبار نظر کارشناس خدشه وارد کرد که دلیلی است در جهت عدم متابعت قضایی از نظریه کارشناسی ، چونکه شرط متابعت از نظریه حصول علم توسط قضایی به صحت نظریه می‌باشد. همچنین در صورت تعارض اظهار نظر کارشناس با دیگر دلایل و امارات دادرسی با توجه به محتویات پرونده و اوضاع و احوال قضیه به طور مصداقی ارزش کارشناسی و دلایل معارض را بررسی کرده و پس از تشخیص ماهیت کارشناسی (و این که دلیل قطعی است یا اماره) قواعد حل تعارض را جاری می‌کند . پیشنهادات ما درباره مانحن فیه این بوده که : دادگاه‌ها به جای اعطای نیابت قضایی که موجب صرف وقت و اطاله‌ی رسیدگی می‌شود، مستقیماً پرونده را برای اجرای قرار کارشناسی به کانون کارشناسان محل مورد نظر ارسال نمایند همچنین توجه بیشتر قضایی و تقنینی در استناد به کارشناسی از طریق تدوین قوانین مدون تر و کاربردی تر.

مقدمه

پیچیدگی ارتباطات در دنیای امروز مسائل پیچیده‌ای را مطرح می‌سازد که حل و فصل آنها نیاز به تجرب و تخصص دارد. در امور حقوقی، مسائل پیچیده‌ای که یافتن راه‌حل آنها از عهده دادرس خارج است، رو به گسترش می‌باشد. از این رو امروزه بسیاری دعاوی که در دادگاه‌ها اقامه می‌شود، دارای جنبه فنی و تخصصی است که دانش قضایی محدود دادرس به قوانین شکلی و ماهوی موجد حق به تنهایی توانایی پاسخگو بودن در برابر مجهولات قضایی را ندارد. این‌گونه دعاوی که واجد جنبه فنی و تخصصی است به کارشناس ارجاع می‌شود. به تعبیری می‌توان گفت موضوعی قابل ارجاع به کارشناس است که اطلاعات آن به طور کامل در دسترس دادرس نباشد و در زمره اطلاعات متعارف یا حرفه‌ای قاضی نباشد. اصولاً مواردی این قابلیت را دارند که به کارشناسی جهت اثبات دعوا مطروحه استناد شود، که به طور معمول اطلاعاتی راجع به آن در دسترس قاضی رسیدگی کننده نباشد و حتی اینطور باید گفت که لزوماً در رابطه با هر امری همه اشخاص اطلاعات متعارفی ندارند و قاضی رسیدگی کننده نیز از این زمره استثنا نخواهد بود.

اولین نکته ای در رابطه با استناد به کارشناسی به ذهن متبادر می‌گردد اختیاری یا اجباری بودن استناد به نظریه کارشناس می‌باشد. به عبارتی بایستی مشخص شود که استناد به کارشناسی اختیاری است یا اجباری. برای رسیدن به این مهم به ماده ۲۵۷ قانون آیین دادرسی مدنی استناد می‌نماییم که بر اساس آن مفهوم و منطوق ماده حکایت از اختیاری بودن استناد به کارشناسی دارد چرا که در آن مقنن از واژه می‌تواند استفاده نموده است که دال بر اختیار مقام رسیدگی کننده در این امر می‌باشد. این امر نیز بدین معناست که درخواست اصحاب دعوا، برای دادگاه تکلیفی در ارجاع به کارشناسی ایجاد نخواهد کرد. در عین حال اختیاری بودن به این معنا نیست که دادگاه در پذیرش یا عدم پذیرش درخواست ارجاع به کارشناس، آزادی کامل داشته باشد. اصولاً رجوع به کارشناس اختیاری است اما در مواقع لزوم دخالت کارشناس، دادگاه در ارجاع موضوع به کارشناس ملزم خواهد بود زیرا ارجاع به کارشناس، سلامت دادرسی و بی‌طرفی دادرس را تضمین